СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК L. Ч. 267. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 30-го грудня 1942. No. 267. Jersey City, N. J., Wednesday, December 30, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-3807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВІДГОМІН ПАЙКУВАННЯ СЕРЕД ШИРОКОГО ЗАГАЛУ

ВАШИНГТОН. — Широкий американський загал приняв вістку про пайкування пушкових і сушених харчевих продуктів. Лише в деяких дільницях Ню Йорку, як ось Бронкс і Бруклин, як теж у містах Рочестер і Ню Гейвин, люди більше купували, чи пробували купити, тих продуктів, ніж звичайно. Крамарі вже від довшого часу придержувались засади, щоби не давати покупцям більше, як по одній пушці даного продукту. А тепер вони приняли засаду, щоби давати загалом не більше як дві пушки. Це спинювало захланних людей. Але захланність проявлялась в тім, що деякі з них бігали з одної крамниці до другої і всюди купували по дві пушки і це спричинювало скоре вичерпання тих продуктів.

ПЕРЕСТОРОГА УРЯДУ.

ВАШИНГТОН. — Урядові власти видали перестрогу людям, щоб вони не накопичували продуктів. Бо таке накопичування само собою є нелеґальне. Крім того воно не принесе даному чоловікови користи, бо при одержуванні картки він мусітиме заявити, стільки продуктів він накопичив вдома. Тоді це буде йому відраховане. Колиж він не зголосить накопичених продуктів, то він ризикує, що може бути зловлений і покараний немов за яку крадіж. Найвища кара за накопичування є $10,000, або десять літ тюрми, або навіть одне і друге. Державні власти видали також інструкції крамарям, що коли вони підозрівають, що дана особа накопичує продукти, вони можуть їй цілком відмовити даних продуктів.

КУДИ ЙДУТЬ ПРОДУКТИ.

ВАШИНГТОН.—Дотичні власти заявили, що хоч пересічно припадає на кожну особу в Америці по 33 пушці ріжних харчевих продуктів, себто на 30% менше, ніж в минулих роках, то проте це не означає, що уряд ґварантує людям ту скількість. Може таке зайти, що й тої скількости годі буде людям доставити. Цивільне населення поза фронтом буде мусіти також приносити певні жертви для війни. Ті жертви, в порівнанні з тим, що зносять вояки на фронті, будуть дуже маленькі. Харчеві продукти будуть з Америки розходитись у таких відсотках і в такі місця: З мясива — воловина, телятина, — біля 25% з усього виробу піде для американської армії; вепровина біля 40%, піде для цілей „ленд-ліз", себто для чужих, союзних народів. Консервовані овочі і ярина, у скількости 50% цілого виробу, підуть для армії. З молочних виробів 60% сира піде для чужих народів, а 25% масла піде для армії. Пушкова риба, 75%, піде для армії і союзників. Дріб, 25%, піде для армії.

СТАРІ РАДІЄВІ ЛЯМПИ ТРЕБА БУДЕ ВІДДАВАТИ.

ВАШИНГТОН. — Представник ради военної продукції заявив, що вкоротці прийдеться покупцям віддавати старі радієві лямпи, коли вони захочуть нові купити. Бо в старих лямпах є чимало матеріялу, котрого можна врятувати. Радієвих лямпів можна буде дістати, лише будуть зменшені роди тих лямпів, з 700 родів, що тепер існують, буде лише 120.

ФЛЬОТА НЕ ВІДПУСТИТЬ СТАРШИХ ВОЯКІВ.

ВАШИНГТОН. — Департамент фльоти заявив, що він не відпустить моряків, що мають поверх 38 року життя навіть колиб дехто з тих моряків хотів назад повертати до цивільного життя. Набір моряків все відбувався і відбувається на засаді добровільній. Ніхто не затягає людей до фльоти силою. А що фізична напруга на кораблях ріжниться від напруги сухопутнього вояка, то й фльота не має потреби відпускати осіб, що мають поверх 38 літ життя.

ПОЛ МЕКНОТ ПЛЯНУЄ ЗАРЯДЖЕННЯ НА ПОЛІ ПРАЦІ.

ВАШИНГТОН. — Опираючись на правах, котрі дав йому недавно президент, голова комісії людської сили, Пол МекНот приготовляє нові розпорядження, що торкатисьмуть робітників і працедавців. Працедавці мусітимуть приймати на працю всіх людей, без огляду на кольор і походження, кого лише одобрить згадана комісія. Вони теж засоби своєї людської сили мусітимуть черпати головно з державних бюр праці, що будуть під зарядом головної комісії людської сили. Також робітники мусітимуть підчинятись зарядам комісії і мабуть зобовязані будуть працювати в такій фабриці і в такім місци, в котрім вкаже їм згадана комісія.

ПОЗИЧКА ПЕРЕМОГИ ДАЄ ДУЖЕ ДОБРІ УСПІХИ.

ВАШИНГТОН. — Секретар фінансів, Морґентав, заявив, що позичка перемоги дає знамениті висліди. В місяці грудни зложено на ту позичку три біліони долярів більше, ніж було передбачено в пляні. Було передбачено девять біліонів, а зложено 12 біліонів.

Волес про Повоєнне Замирення

ВАШИНГТОН. — Перед фундацією Вудрова Вилсона заступник президента, Генрі Волес, виголосив промову і в ній сказав, що по успішнім закінченні війни треба буде запровадити такий лад на світі, в котрім неможливий був би зріст голодних на силу деспотів, охочих підбивати інших і запалювати світ вогнем. Обєднані Держави мусять збудувати машину, при помочи котрої таких тиранів можна булоб здавлювати в зародку. Треба буде збудувати таку систему, в котрій люди не мусілиб зводити війни за матеріяльні потреби. Також треба буде створити міжнародний суд, перед котрим можна будоб розглядати спори ріжних народів. Одним словом треба буде створити таку систему, в котрій панувалаб політична свобода і економічна, рівна нагода для всіх і котру то систему можна булоб охороняти створеною для тої цілм силою. Якщоб ідеї Вилсона, котрий вже по першій війні до цього прямував, були вийшли побідоносно, нині міліони людей не потребувалиб кервавитись в цій війні, говорив Волес.

ДЖЕФРІС ПРО ҐУМУ

ВАШИНГТОН. — Адміністратор засобів ґуми, Джефріс, заявив, що вже наступного місяця буде врухомлена фабрика, котра виробляти́ме річно 80,000 тон штучної ґуми. За три місяці буде врухомлена друга така фабрика, а далі підуть інші фабрики. Вони будуть виробляти штучну ґуму з ріжних матеріялів, з алькоголю, з відпадків нафти і т. п.

ДОНАЛД НЕЛСОН ПРО ВОЄННУ ПРОДУКЦІЮ

ВАШИНГТОН. — Голова ради военної продукції, Доналд Нелсон, заявив, що наступного року виріб всеї зброї в Америці буде два рази більший, ніж цього року. Той виріб і загалом всі кошта війни, будуть виносити 90 біліонів долярів. Загальний прихід цілої нації в цім році виносив біля 125 біліонів долярів.

ЗНИЩЕНО ЯПОНСЬКОГО КРУЖЛЯКА

АМЕРИКАНСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Американські бомбовики влучили трьома бомбами японського кружляка і залишили його цілого в огни. Після всякої правдоподібности він пішов на дно. Американські літаки також знищили матеріяли, котрі японці післали через парашути своїм військам на Ґвадалканалі. Вони скинули на 30 парашутах амуніцію. Американські літаки знищили ту амуніцію.

Советські [illegible]ська Посунулись Вперед Яких 15 Миль за Один День

МОСКВА. — Советське звідомлення подає, що зломано дикий німецький проти-наступ, а советські війська посунулись над Доном від 12 до 15 миль вперед за один день і замкнули другим перстенем німецькі сили, що находяться між Доном і Сталінградом. Рахують, що там ще може бути армія з 300,000 вояків. За чотири дні посунулись советські частини на тому фронті від 37 до 53 миль, а від 12. грудня вбили на тих просторах 17,000 німців та забрали багато полонених і всякого военного добра. Зате німецьке звідомлення говорить тільки про „успішну оборонну боротьбу".

РОЗПОВІДАЄ, ЩО ТРЕБА ВИТЕРПІТИ

БЕРЛІН. — Асошіейтед Прес передає за переловленим берлінським радіом, що полк. Бравер говорив до німецького народу про „невисказані терпіння", які треба переносити німецьким воякам на советськім фронті через морози і сніговиці.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛЕТУНИ НИЩАТЬ ЯПОНЦІВ

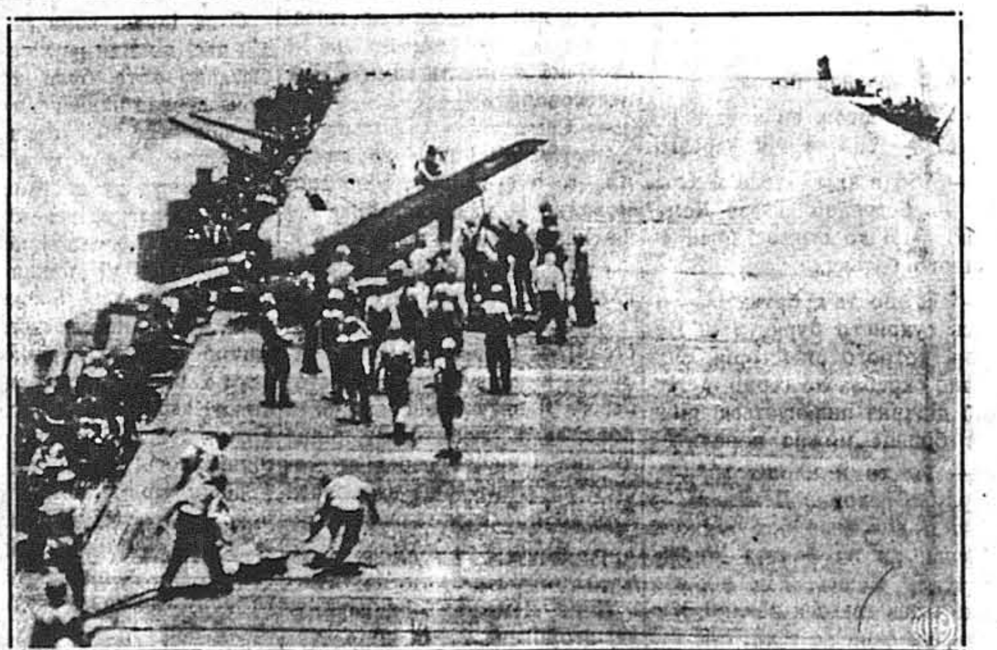
З АМЕРИКАНСЬКОЮ ПОВІТРЯНОЮ СИЛОЮ В КИТАЮ. — В китайській провінції Юнан американські летуни знищили в повітряній 15-мінутовій боротьбі сім японських літаків, що певне, а можливо, що знищили яких 12. Американці втратили два літаки, з яких один пільот вирятувався.

В АФРИЦІ НЕМА ОСОБЛИВИХ ЗМІН

КАЇРО (Єгипет). — Як в Лібії так і Тунісі продовжаються незначні бої. Обєднані Держави скріпляють свої сили. Це не може іти скоро, бо треба поборювати великі простори і лиху комунікацію.

ҐІТЛЄР ВЖЕ І В ЧЕНСТОХОВІ

ЛОНДОН. — Німці ґерманізують вже і „польський Люрд", себто місто Ченстохову. Всі написи є там тільки німецькі. А головна вулиця, що веде до славного монастиря з чудотворною іконою Божої Матери, зветься тепер вулицею Адольфа Гітлера.

ПІД ОБСТРІЛОМ.—Сцена на одному американському літаковозі підчас недавної битви на Тихому океані. Один літак підчас злету з чердаку корабля поховзнувся й летуни біжуть його рятувати. Вони рівночасно кидають бачне око на япоські літаки, що кружляють їм над головами, Один японський летун пробував доконати самогубного упадку на чердак, але, не виціливши свого літака добре, впав у море.

ДЕ ҐОЛЬ ЗА ОБЄДНАННЯ ВСІХ ФРАНЦУЗЬКИХ СИЛ ДЛЯ ВИЗВОЛЕННЯ ФРАНЦІЇ

ЛОНДОН. — Ґенерал Шарль де Ґоль, голова вільних Французів", відізвався через британське радіо до французів в Франції й по всіх землях з закликом обєднатись для тої цілі, щоби привернути силу законам Франції, та щоб терпіння проливаючих кров забезпечили права й інтереси Франції. Таке спільне обєднання і така спільна боротьба буде триюмфом Обєднаних Держав, казав де Ґоль. Він заразом пропонував, щоби була створена і визнана Обєднаними Державами якась верховна орґанізація, що репрезентувалаб цілу Францію, що є під німецькою окупацією, як теж цілу французьку імперію. Та орґанізація малаб істнувати так довго, поки французький нарід не визволиться і буде всилі сказати своє суверенне слово.

Хвалить ґенерала Жирода.

Ґен. де Ґоль особливо прихильно говорив про ґен. Анрі Гонор Жирода, що є тепер назначений Високим Комісарем для Французької Північної Африки. Він казав, що треба жаліти, що ґен. Жіро попав був свого часу в німецький полон і не міг був станути на чолі французьких военних сил. Та тепер, казав він, ця перешкода усунена і ґен. Жіро може стати са чолі армії, фльоти і повітряної сили.

Може прийти до обєднання.

В британських політичних колах вважають, що промова ґен. де Ґоля означає повну співпрацю „Вільних Французів" з ґен. Жіродом. А це знову означає злуку всіх французьких сил поза Францією, а згодом може і в самій Франції. Зате інакше мається справа з назначенням і визнанням французької орґанізації як верховної, яку требаб було вважати „голосом Франції". Ця справа наразі є ще дуже трудною.

Прибуде до Злучених Держав.

Ще завважується, що ґен. де Ґоль говорив через радіо зараз по розмові з Антоні Іденом, британським міністром закордонних справ. Ще далі кажеться, що де Ґоль має удатись негайно до Вашинґтону, щоб переговорити справу „нового французького уряду" з президентом Рузвелтом. Цей уряд мав би мати осідок в Альжірі. Він мав би проголосити, що не визнає завішення зброї з Німеччиною, яке підписав французький уряд у Віші. Ні теж розвязання французької републики.

ПЕТЕН НІБИ ПРОТИ ҐЕН. ЖІРОДА.

ВІШІ (Франція). — Контрольоване німцями радіо передає, що уряд Петена-Ляваля відібрав французьке громадянство ґен. Жіродови. Знову маршал Петен ніби мав заявити, що ґен. Жіро „не має законної влади і не може на неї претендувати", як і заборонив йому говорити в імені Петена, як теж і тим, що слухахають його розпорядків.

ЯК ІНФОРМУЮТЬ?

ВІШІ. — Радіо передало, що Антоні Іден, британський міністер закордонних справ, перебуває в Москві й переговорює з Советами. Та заразом треба було подати, що Іден розмовляв з де Ґолем в Лондоні. І то — в тому самому часі.

ТРИБУНАЛ НА ҐІТЛЄРА, МУСОЛІНІЯ І ІХ ПРИСЛУЖНИКІВ.

ЛОНДОН. — Обєднані Держави працюють над проєктом міжнародного трибуналу, що судив би по війні Ґітлєра, Мусолінія та інших, що є по стороні „Осі" та допускаються над народами кримінальних злочинів. Уже тепер укладають карну процедуру та думають над назначенням суддів. Між судями вже згадують прізвище американського професора карного права в Гарвард, Шелдона Ґлюка, знавця міжнародного права, що є родом з Польщі, а від 1920 року є натуралізованим американським громадянином. Він уже забирав у справі того суду нераз голос, пропонуючи, щоб Обєднані Держави доставили судови відповідну військову і поліційну силу для арештування і придержання обвинувачених осіб. В першу чергу судилиб найбільших злочинців, до яких зачисляють Гітлера, Мусолінія, Гімлера, Квізлінга, Ляваля, Доріота, а далі інших, теж і цивільних, що помагали в злочинах головним злочинцям.

РЕОРҐАНІЗАЦІЯ ЮГОСЛАВСЬКОГО УРЯДУ.

ЛОНДОН. — Югославський уряд на вигнанню переживає від довшого часу внутрішню крізу. Наслідком цього, як оголошують, уступив тепер д-р Момчило Нінчіч, міністер заграничних справ. Та остав надалі міністром війни ґен. Дража Мігайлович, проти якого ідуть чи не найбільші атаки з комуністичного боку. Югославський уряд далі обороняє Мігайловича та оголошує нові вісти про його успішну боротьбу з наїздниками Югославії.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ПОВНУ ЕМАНЦИПАЦІЮ МУРИНІВ

Від визнавання правд до їх здійснювання-дуже далеко. І таке можнаб сказати і про Чотири Свободи, якщоб Аліянти не почали вже тепер, де це тільки можливе, ось ті свободи здійснювати. Зокрема, колиб цього не зробили Злучені Держави, яких президент є саме автором тих Чотирох Свобід.

З такого заложення вийшло понад 100 американських визначних людей з Полудня, що відомі з праці на релігійному і виховному полі, й тому підняли голос, в імені демократії й справедливости, домагаючись для американських муринів повних прав не тільки на словах, але й в практиці.

Ось ті визначні люди кажуть, що вони, як християни, віддавна знають, що це значить расовий антагонізм, але „сповідаються перед Богом з гріха, що занехали поробити такі кроки, які повинні були бути зроблені, щоби дати муринам можність вповні користуватись американським способом життя". Але кажуть вони далі, замало сповідатись з гріха, бо треба ще гріх і відпокутувати. І то відпокутувати так, щоб негайно взятись за працю, яка знесе ті перешкоди, що стоять на шляху до повної соціяльної, політичної й економічної еманципації муринів.

Не треба довго застановлятись, щоб зрозуміти, що ось такі заяви як та, що отсе вийшла з Полудня нашого краю, та ще від так многих і визначних людей, не тільки знайдуть щирий відгомін по всій Америці серед подавляючої більшости американців, але ще й вдарять зокрема і ту гітлерівську пропаганду що завжди виставляє американських муринів на приклад „американського фарисейства".

Не входимо в те, що навіть покривджений американський мурин цілком певно краще чується в Америці ніж під тоталітарними режимами, бо те, що заявили представники „Феловшип оф Сотерн Черчмен", щоб всі ми „стали сліпими на барви", є й без того слушне й дуже нагальне. Бо це не є справа тільки самих муринів, але справа свободи, демократії для всіх народів і всіх рас. А раз ми проголошуємо з Америки таку цілковиту свободу для всіх народів і всіх країв, то ми мусимо припильнувати, щоб в нашім власнім краю усі народи, без огляду на їхне походження, їхню віру і кольор їхньої скіри були рівно трактовані всюди і на всіх полях — в фабриці, уряді, школі, чи церкві. Бо як би не могли ми того здійснити на американській землі, то як воно моглоб бути здійснене деінде в світі. Саме ми мусимо навчити світ, як такі справи треба розуміти і відчувати і як такі проблеми розвязувати.

Муринська проблема в Америці є отже свого роду пробним каменем демократії. Маємо надію, що новий дух, яким тепер живе Америка, зліквідує остаточно ті перешкоди, що давали досі муринам користати вповні з тих громадянських прав, які їм слушно належаться як вільним горожанам демократичного краю. Дотеперішне расове упередження і упослідження, якщо воно ще де далі існує, мусить бути якнайскоре усунене.

Уже Починаються Мирові Інтриги

Ціла низка газетярів звертає увагу, що останніми тижнями 1942 року проявилося в Америці певне дивне занепокоєння щодо умов мира, який має наступити по теперішній світовій війні. Цей неспокій походить з цілої низки добрих для Аліянтів вісток з ріжних фронтів цеї війни: вони відкрили можливість не лише перемоги, але й скорої перемоги, а тим самим недалеких уже мирових переговорів, а тим самим питання, який має бути мир по цій війні. Неспокій є випливом не лише почуття, що цей мир ще не підготований, але й розбудження всіх нових і старих питань відносно мира в світі.

Прикладом такого занепокоєння може послужити вістка про виїзд з Америки польського премієра Сікорського. Про цей виїзд каблюють з Лондону, що Сікорскі не задержується вже в Лондоні, якто мовляв він мав за давнішим наміром зробити, а їде просто з Америки в Росію, очевидно на конференції з російським урядом. Що має бути головним предметом цих нарад, не важко догадатися. Сама телеграма виразно каже, що польсько-російські переговори відноситися будуть передовсім до територіяльного розмежування між Польщею й Росією.

Чого саме хоче в тій справі Сікорскі, теж не важко догадатися, бо рівночасно з приїздом Сікорского в Америку Польська Рада Народова в Лондоні почала акцію за вирішення вже тепер угодою між Польщею й Росією питання спільних границь Росії й Польщею й Росією тих спільних границь Росії й Польщі, які Польща й Росія усталили в договорі в Ризі.

Хоче отже й польський уряд і польський парлямент на вигнанні вирішення східних польських границь уже тепер ще заздалегідь, до мирної конференції. Рішити цю справу мають Сікорскі і Сталін. Воля цих двох людей має почастинити, куди мають належати півсотьма міліонів українців. Правда, ці міліони українців тепер не можуть проявити своєї волі, бо вони находяться під націстичною окупацією, але Сікорскі не хоче, аби ці люди в майбутньому, по уступленні вже націстичної навали, мали право сказати куди вони хочуть належати: він хоче, аби вже тепер цих людей признано Польщі, без огляду на те, чого ці люди хочуть.

Становище Росії в цій справі зо становищем Сікорского не годиться тільки в тому, кому признати півсотьма міліона українців. Зате воно годиться зо становищем Сікорского в тому, що Росія хоче аби тепер признати їх Росії, теж не питаючися міліонів українців, куди вони хочуть належати.

Чи можна тепер дивуватися, що всі того роду політичні коншахти, намірені на те, аби майбутню мирову конференцію заскакувати вже доконаними фактами або частинними укладами, викликують занепокоєння серед усіх тих людей й суспільних груп, які щиро заінтересовані в конструктивнім вирішенні грізних для мира питань?

СУМНІ ДУМКИ ДУХОВИХ ВЕЛИТНІВ

II.

Як бачимо духові велитні вшановані нагородами Нобля, вже тепер починають говорити про можливу наступну світову війну, котрої теперішня війна є лише початком. А причиною того дальшого тягу війни, як каже одна з них, письменниця Перл Бок, є це, що справу свободи в цій війні не поставлено виразно і для всіх. Щойно чергова війна буде справжньою війною за свободу, каже вона.

Слова ці дуже замітні і відважні. Можнаб було з ними вповні погодитись, якщоб вона тих своїх гірких завваг не говорила виключно у звязку з народами Азії. Це азійським народам европейські й американські народи виразно не обіцяли свободи і тому саме треба сподіватись чергової війни за свободу. Про европейські поневолені народи і про европейські апетити далі поневолювати слабші народи, не говорилося там. Друга письменниця, Зіґрид Ундсет, згадуючи у відважний спосіб про давлення науки, письменства, мистецтва, про палення книжок, мала на увазі лише націстичні варварства, а не варварства інших хижаків.

З політичного боку так було би розумно поступати. Алеж цей банкет не був політичним вічем, тільки виміною думок духових велитнів, котрі дивляться на життя з точки погляду чистої істини, а не з точки погляду хвилевої політичної коньюнктури. Якщо палення книжок є дійсно варварством — а ми в це не сумніваємося — то те палення книжок треба таврувати всюди, де воно появляється. Чиста істина вимагає, щоб всіх трактувати однаково. Рідному братові не вільно простити, коли він творить щось противне до головних засад науки, етики, моралі, релігії. Ці засади є, чи повинні бути, універсальні. І коли можна до певної міри простити звичайному смертельникови, як він нагинає певні засади на свою користь, чи на користь своїх пестливих поглядів, то цього ніяк не можна простити людям покрою Зіґфрідии Ундсет, тимбільше, що справжнє палення книжок, здавлювання мистецтва, давлення найосновніших засад свободи по ріжних краях Европи це була така відома справа, що годі виправдувати її незнанням. Варварського палення книжок допускались націсти і фашисти. Та вони мали теж своїх предтеч у формі комуністів. Коли духові велитні, покрою тих, що засідали недавно в готелі Вальдорф Асторія з нагоди річниці смерти Альфреда Нобля це будуть промовчувати, то дійсно, нема що добра сподіватись на цім світі. Краще готовитись до нової війни.

Можливість чергової війни добачував теж професор Юрей. Щоб оминути ту війну він радив тісну співпрацю з Советами. Він викладав про три можливости по закінченні цеї війни: 1. створення буферної держави з Німеччини, 2. нападення на Совети і 3. співпраця з Советами. Дві перші можливости він відразу відкинув, а приняв як практичну третю — себто тісну співпрацю з Советами.

На тім він поставив крапку. Алеж бо співпраця з Советами може мати ріжні форми. Як знаємо, советський режім цілковито ріжниться від американського. Хто хотів би накинути „Америці советський устрій", підпав би під кару державних властей. Отже як має виглядати та співпраця поміж тими двома так відмінними суспільними устроями? Коли десь за границею станеться щось таке, що одобрюватиме Америка, Совети можуть проти того виступати. І навпаки. Війна, як знаємо, є найсильніший чинник, що єднає держави і спихає їх внутрішні ріжниці на останнє місце. А проте бачимо, що союзники різко ріжняться щодо того, що діється в Югославії. Совети гостро таврують ґен. Мігайловіча, а Анґлія і Америка його обороняють. Таких спірних справ по закінченні війни може виринути багато. Які критерії будуть діяти в [illegible] тих ріжниць?

[illegible]ф. Юрей того не подав. [illegible] лише пораду, що [illegible] Америка повинні тіс[illegible] На нашу думку, [illegible]лоб прийти до тої тісно[illegible] праці, треба булоб устій[illegible] засади тої співпраці. Тре[illegible]лоб знайти бодай прибл[illegible] однакові погляди на [illegible] справи. Іншими словами [illegible]ба булоб і в себе внутрі пр[illegible]ти подібні погляди і зас[illegible] на ріжні суспільні справи [illegible] що Америка не зри[illegible] своїх поглядів на ріж[illegible] суспільні справи, зокрема [illegible] демократію, на чотири свободи і т. п., то Совети мусілиб себе змінити. Щойно тоді можна булоб думати про співпрацю. І завданням вчених людей є ці справи висвітлювати, а не промовчувати.

Дуже розумну думку, як виглядає, висказав Томас Ман. Він дав глибоке признання американській суспільній системі і тій суспільній моралі, що творить основу для тої системи. Суспільна система, суспільний устрій — це у великій мірі зверхній вираз внутрішнього характеру даної нації. Американська демократія це своєрідна система американської нації. Вона зроджена з терпіння американської нації від чужих гнобителів. Вона основана на глибоких моральних засадах. Можуть змінюватись закони, може влада переходити з рук загалу, до рук державної машини і навпаки. Як довго в душі американської нації існують ті глибокі суспільно - моральні, засади так довго нема страху за американську демократію. Америка все буде правильно розуміти і інтерпретувати свободу. І цього американського духа бажав би Томас Ман поширити можливо найдалі по цілім світі.

Так думає не лише сам Ман. Так думає кожний, що мав прикру нагоду особисто зустрічатись з насильством і спільним гнетом. За Маном і Левім кожна людина, що сама терпіла, а тепер щиро бажає волі для всіх людей, повторить: „Я не можу думати про ніщо краще, про ніщо більш пожадане, в теперішний час, як про поширення американського духа, гварантуючого свободу і щастя, простягаючогося як святе письмо по цілім світі".

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Дарує, Але з Застереженням

В часах, коли комуністична пропаганда визискує безпощадно американське громадянство для комуністичних цілей, використовуючи подив, який мають американці для геройства населення, що є в Советах, вартує звернути увагу на заввагу американського міліонера Бернарда М. Бейрука, що дав на лікарську чи яку іншу допомогу в Советах $100,000. Як відомо, цей філянтроп дав тим разом один міліон-долярів на ріжні гуманітарні цілі, головно злучені з цею війною. А в тому є і ті згадані сто тисяч долярів. До ніякої жертви він не додавав ніякої завваги. Зате до жертви призначеної для Комітету „Воєнна Допомога Росії", він вважав за відповідне додати таке: „Хоч я не підпираю московської системи правління, то я подивляю хоробрість російського народу і я глибоко вдячний за те, що ті їхні зусилля для нас вартують".

Очевидно, що під тим словом „російський нарід", яке американці ще й досі звикли вживати в подібнім розумінню як „американський", коли говорять про Америку, треба розуміти всі народи, що входять в склад СССР. Всі вони завзято бороняться перед гітлерівським нападом. І на допомогу ось тим народам для їхньої оборони перед націстівською навалою — ніхто не пожаліє допомоги. Та інаке мається справа, коли під покришкою такої допомоги пробується здобувати симпатії для комунізму і диктаторського режиму. А так є, Ось тому саме така слушна є заввага Бейрука. Вона тим маркантніша, що появилась саме в таку пору, коли комуністична пропаганда [illegible]нення, що вже дехто зачинає не доцінювати нашої свободи в Америці та наших велканських здобутків, а зате добачує їх у Советах...

Боротьба з націзмом і Гітлером — це одна справа. Що коло неї обєднуються всі народи, а зокрема ті, що їх землі вже опинились під німецькою окупацію, це зрозуміле. Цеж люди боронять своєї землі, або намагаються задержати Гітлера, щоб не дійшов і до їхніх земель. Та це цілком не означає, що всі ті народи щасливі й вільні, що вони, програвши чи знищивши Гітлера, повитають з отвертими раменами большевицький режім і диктатуру. Ні! Скорше ті люди захочуть жити свобідніше, бажаючи зазнати справжньої волі. Скорше ті люди захочуть бути господарями на своїй землі, ніж знову оставати під чужою владою.

Ось такі почування є природні в таких випадках усім людям на світі. І не може бути, щоб могло бути інакше з народами, що їм накинено силою комунізм. Люди, що в Советах боряться і гинуть в обороні своєї землі, боряться не за комунізм. Не гинуть вони за ніяку диктатуру. Але гинуть за свою землю і свободу.

Цеї свободи вони будуть домагатись, як проженуть Гітлера. А за їхню боротьбу і геройство вони заслужують, щоб вони ту свободу і волю дістали. Ось таку свободу повинен дістати теж і український нарід, що кладе там у Советах найбільше жертв.

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

19)

— Макеим, Максим ковалів... ага, ага, пригадую собі його.

— Той самий, прошу єгомостя. Гарний парубок, добрий, щирий і маючого батька син. Сподобав дівчину й батькови свому та й мені оповівся. Щож, я хіба Господу Богу подякувати можу за таке добро, кращого зятя й придумати не міг би. Та й коваль не від того. Чесний чоловік, знаємося від молодих літ, за маєтком він не гонить, дитину мою пізнав добре й полюбив. Бачите, панотче, все так і складається, щоб до доброго кінця дійти.

— Та дай вам Боже, Гнате! Дай Боже вам і вашій дитині всього доброго. Хоч то з тим ковалем...

— Лиш одно лихо, прошу єгомостя, — перебив його Деменюк.

— А то яке?

— Та не знаю, як і сказати. Бачите, наш панич, пан Адась... Не знаю, що йому сталося, досить, що від якогось часу не дає Маланці спокою. Чи в полі, чи в саду, чи в лісі, чи на пасовищі, де тільки вона покажеться, так щоб не при людях, зараз він коло неї і вродиться. І баламутить мені дитину, прошу єгомостя, от біда! Наговорює їй, щоб не йшла за Максима, щоб ішла до нього на службу, що він її зробить панею, візьме з собою до Львова, оженится з нею, і всякі такі дурниці. Дівчина вже і просилася в нього, і втікала, і всяко відповідала йому, а він усе своє товче. Якби то простий парубок або який чужий, то вонаб собі дала з ним раду. А тож нашої дідички син, я в його матері службу, то бідна дитина боїться надто гостро з ним обійтися, щоб, буває, й мені і їй чимнебудь не пошкодив. Бо що йому? Хіба тяжко нам біднім досолити?

О. Нестор похнюпився й посумнів, слухаючи тої мови. Видно було, що вона дуже немило вразила його.

— Так чогож ви хочете від мене? — спитав він нарешті.

— Або я знаю, чого й хотіти! — безрадно сказав Деменюк. — Я до єгомостя, як до рідного батька...

— Е, що там, батька! — якось сукристо буркнув о. Нестор, котрого ця історія, очевидно скребла по серці. — Нехай дівчина пильнується, щоб тут більше можна порадити?

— То то й клопіт мій, — журливо говорив Деменюк. — Досі я хоч знав про підходи панича, та не боявся нічого. А тепер боюсь. Від кількох день щось сталося дівчині. Ходить, як сама не своя. Раз веселa, аж немов іскри від неї скачуть, то знов потім сумна, що й слова від неї не видобудеш. І годі зміркувати, що вона думає, чого хоче і що з нею діється.

— То злий знак! То дуже злий знак, — сказав о. Нестор.

— Власне, власне! І я так думаю, — підхопив Деменюк. — І для того я хотів просити, тільки най єгомость не гніваються за мою смілість, чи не схотілиб єгомость самі з нею переговорити?

— Сам?

— Ну, ні! Разом зо мною. Але може єгомость ліпше промовилиб їй до серця, може вона сказалаб, що з нею сталося.

— Гм... Це можна... Поговоримо.

— О, велике спасибі єгомостеви! — сказав Деменюк, цілуючи кістляву руку о. Нестора. — Я знаю, вона єгомостя поважає й любить, як рідна дитина, а нічого перед єгомостем не втаїть. Оце вже зараз будемо проти ковалевої хати, то я викличу її в садок та й поговоримо.

Лице Деменюка прояснилося, згорблена стать випростувалася при тих словах. Він мимоволі прискорював хід і випереджував о. Нестора, та по хвилині, похопившися, зупинявся серед дороги й дожидав старенького священника, щоб опісля ще раз і ще раз повторити те саме. О. Нестор ішов мовчки, тільки раз-у-раз рухам губами, немов нечутно розмовляв із кимсь незримим.

Отак ідучи, вони по недовгім часі дійшли на кінець села. Остання хата була ковалева. Вона стояла наліво від гостинця, обведена високим дощаним парканом із широкою брамою й містком до гостинця, мов якась фортеця, що сторожко глядить у безмежні поля, котрі зі сходу й півдня притикали тут до села. Тільки к півночі понад невеличкою болотяною річкою Торівкою тяглися довгою крутою змією горбовиті верби серед лугових сіножатів, а далі за сіножатями, піднімалось узгіря, на котрім між тополь стояв фільварок, де господарював панич Адась, а за фільварком, обмежуючи зовсім виднокруг із того боку, дрімав могучий панський ліс.

Зараз насупроти хати-фортеці, направо від гостинця, без огорожі, тільки обкопана невеличким ровом, стояла зброївня села — кузня. Невеличка, гонтою побита, з навислим передом, спертим на чотирьох стовпах, вона в робочий день усе була отворена, вічно лунала веселим гомоном людей, іржанням коней, стуком молотів та різким, металічним цвеньком ковання. Тут раз-у-раз, від ранку до пізньої ночі, сопів важкий міх, прискав огонь у горнилі, скакали іскри спід могучих ударів молотами, скрипіло залізо, гризене пилиниками, оберталося точило під дашком, кружляла чарка горілки між веселою, робучою компанією і йшли розмови, жарти, оповідання, чергуючись із палкою, енергічною працею. Це справді була зброївня села. Тут викувувались усі оті лемеші, зубці до борін, серпи, коси та заступи, що опісля, як піоніри людської культури, мали йти в широкі простори піль, риючи, дроблячи, валячи лабою та підгризуючи буйну порістність пожитків.

(Дальше буде).

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

За Культурне Зближення Між Народами

Недавно тому американський департамент війни видав підручник для американських вояків у Північній Африці, котрий мав на цілі повчити їх, як поводидися їм супроти населення того краю. Книжечка замітна була своєю основною нотою терпимости до інших мов, рас і культур. Тепер у Лондоні вийшла накладом Інституту Британських Збройних Сил книжечка, котру можна поставити рядом з книжечкою для американських вояків у Північній Африці, бо вона має на цілі повчити британські жінки, як відноситися до американських вояків, що тепер перебувають у Британії.

Зрештою вона подібна до американської книжечки ще й по духу, бо й вона, взявшися повчити британки, як поводитися супроти американців, говорить про різні американські народні звичаї й обичаї, відмінні від британських. Це могло би видатися може комусь непотрібним, якщо не зовсім зайвим; могло би здаватися може комусь, що британці, як люди, що вживають тої самої, англійської, мови, котрої вживають американці, певно мають й такі самі звичаї й обичаї. До такої помилки наводить людину хочби звичайний натиск на народню мову, та до того ще звичайний погляд, що англійська мова в Британії й англійська мова в Злучених Державах це одна мова. Англійська книжечка для дівчат про те, як поводитися супроти американців, є доказом не лише того, що американські звичаї й обичаї поважно різняться від англійських, коли про них треба аж книжечку писати. Вона є теж доказом, що англійська мова й американська мова не однаковісінька, одна, мова, коли зараз на вступі британської брошурки радиться британкам не дивуватися зовсім американським висловам. Старайтеся не бути здивованими, каже брошурка, навіть коли вам видається, що деякі вислови це проклони. Багато з таких висловів, пояснює книжечка, це фрази, загально вживані в Америці. Хлопцеві з Огайо може навіть не прийти на голову, що ви непривичні чути такі слова в приявности жіноцтва.

Звертає теж книжечка увагу на американський гумор. Американець любить посміятися, але з цього ще не виходить, що це мягкий чоловік, не здібний видержувати труднощі.

Немало слів сказано в книжечці про американську хвалькуватість. Коли американець говорить про американські хмародери, або про освітлення Мангетену, або ширину прерій або велич водопаду Найаґари, то не можна на це проявляти нетерпеливість як на просту чванькуватість, бо в ній є велика доза звичайної туги за рідним краєм.

Дуже замітно, що на цю американську чванькуватість, випливаючу з американської туги за рідним краєм, англійська брошурка радить британкам пригадати собі, що, хоча Англія не має американських прерій й водопадів, вона має іншу красу. Не має вона щоправда хмародерів, але вона має зате будинки, що мають по тисячу років. Зрештою в Лондоні не можна будувати хмародерів, бо Лондон стоїть не на скалі, як Ню Йорк, але на глині. Чуючи американські перехвалки про Америку, британцям не треба зовсім поменшувати американських річей, а старатися звернути американцеві увагу на гарні й цікаві річи в Англії.

Зрештою, колиб британці й американці вже зчепилися за роги в своїй сварці за Англію й Америку, то треба всяку таку сварку закінчити пригадкою на єдність у боротьбі проти Гітлера.

Брошурка видно виходить зо заложення, що націстична пропаґанда власне розчисляє на посварення зо собою американців і британців. Памятаючи на це, британки не стануть сваритися з американцями за дрібні різниці в народніх звичаях і не будуть проявляти для американців погорди за якунебудь нижчість.

Наконець брошура в замітний спосіб пробує поправити хибні враження про Америку й американців, які поширили в Британії таки американські фільми. Тому інтеліґентна британка не стане говорити американцеві про злочинців у Шікаґо, але буде трактувати американців так, як трактується людей, які релігійно, культурно й політично є до британців найбільше зближені. Передовсім памятати треба британкам, що американці прийшли до Англії через віддаль тисячів миль, аби помогти британцям воювати проти спільного ворога.

УГОДА МІЖ СУСІДАМИ.—Мексиканський амбасадор Нахера (наліво) та американський секретар стейту Гол підписують нову торговельну угоду між Мексиком і Злученими Державами, на основі котрої мито від мексиканської нафти знижено на половину.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає СТЕПАН КУРОПАСЬ.

Д-р Степан Гриневецький, про котрого смерть вже була згадка у „Свободі", попрощався нагло з тим невдячним світом і відійшов на той другий, де нема журби, а вічна радість, якщо людина на це собі заслужила.

Покійний, що колись був головним отаманом Січей на всю Америку і довгі роки мав вплив на хід української політичної думки в Америці, жив останніми роками здалека від усякого українського орґанізованого життя. Чоловік, що колись не міг жити без „української політики" останніми роками не хотів про неї навіть чути.

Дописувач мав нераз нагоду говорити з Покійником про ті справи і виніс враження,що він зневірився в можливість якоїнебудь творчої праці серед українців в Америці. І мав деяку причину до зневіри. Для української народної праці в Америці посвятив він був багато свого віку, а теж і з своеї лікарської практики між чужими. У висліді — не діждався дяки від своїх. Умер бідним чоловіком. Одиноким його маєтком була грамота У. Н. Союзу. Лишив по собі серед наших і чужих добре імя. Тому на його похороні були всі ті, серед яких Покійний працював.

Похоронено його на родинній площі, зараз біля його дружини, що рівнож померла серед тягару народної праці.

І так дня 5. листопада відійшов на місце вічного спочинку один з тих немногих довоєнних краєвих інтеліґентів, що зачали творити в Америці нове життя. Походив з урядничої родини. Ходив на університет у Відні. Був дуже гордий зі свого шляхотського походження і часто вживав свого гербу „Пшиґоня". Хай земля буде Йому пером.

Які родичі, такі й діти, каже стара українська пословиця. Може часом воно й не так, але у великій більшости воно видко й так коли вже є на це потвердження нашої устної словесности.

Річ в тому, що як батьки працьовиті, ощадні й належать до орґанізації, то й діти такими останутъ. Як батьки брали участь в життю українсько-американськім, то можна твердити, що й їхні діти підуть слідами батьків. Останніми часами таке потвердження дістав дописувач в Шікаґо. От, наприклад, приходять до Шікаґо хлопці з українського роду, що служать в американській армії, ходять до школи і т. п. Якщо інші родичі активні в українському життю, то й діти зголошуються до своїх, йдуть до українських церков, ходять на наші підприємства і т. п. Я вже писав про того роду конкретні випадки у „Свободі". Таких тепер у нас багато. Один з них, що заслуговує уваги, це молодий Володимир Кізел, син довголітнього секретаря 292 відділу з Дітройту. Хлопець перебував в Шікаґо як інструктор у військовій школі. За кілька днів він уже мав товаришів; познайомився з дівчатами, знав де є українські церкви. Одним словом „відшукував" своїх по крові. Або інший приклад, що відноситься до молодого хлопця з Міннеаполіс, що має вже імя як професор музики, а ще рішив удосконалити себе ліпше в свому фаху. До двох днів він вже шукає мешкання між нашими людьми, в першу вже неділю свого побуту в Шікаґо його можна бачити в українській церкві.

От це українська молодь, така добра і розумна, як й її батьки. На жаль молоді такої все ще мало.

Колядники відділів У. Н. Союзу появляться цього року на овиді. Так рішено на зборах відділів з дня 12. грудня. Цього року крім колядників парохіяльних не буде в Шікаґо ніхто йти з колядою. Нема політичних орґанізацій, нема кому навіть йти колядувати, нема старокраєвих потреб, не можливо помочи Рідній Школі, інвалідам, Просвіті! Зате треба колядувати на американські цілі. Колядники У. Н. Союзу будуть колядувати на Дім Союзовий, чи як його популярно називають „Громадський". На домі тяжить довг, який треба сплатити, щоби Дім міг помагати воєнним зусиллям Америки. А Дім дає даремне приміщення два рази тижнево для відділу Американського Червоного Хреста, а це дуже потрібна орґанізація. До дому сходяться американські вояки українського походження (з ними й інші), для яких вступ все вільний з вечерою включно! В домі є школа молодих українських дітей, що вчаться танків під проводом п. Теофіля Ольшанського. А танки це ґімнастика, що колись має бути готова до боротьби за американський спосіб життя, будучи в проводі цього життя.

Коляда, що піде на це загально потрібне пристановище для Шікаґа, буде під доглядом відділів по місцях.

Пайкування ґазоліни значно обнижила можливість поодиноких людей чи орґанізацій в Шікаґо. Місто лежить на великанському просторі і доїхати кидинебудь без авта забирає пів дня часу. Бо одиноким комунікаційним середником у нас є трамваї. Є вправді автобуси і надземні залізниці, але ними можна їхати лише на коротку віддаль і то не в кожну сторону. Підземних залізниць досі не викінчено.

Назагал не пізнати, щоби пайкування ґазоліни зменшило число авт на вулицях. Їх менше лише вечорами і в святочні дні. Але видно більше тантажних авт, на вулицях міста. Трамваї і автобуси переповнені й їх число рівнож зросло. Дається дуже в знаки зима, бо місяць грудень це в історії Шікаґа найстуденійший за останніх 65 літ.

На Дім відділів У. Н. Союзу разом зібрано 1,978 долярів і 16 центів. Остання жертва була з нагоди Листопадового Свята, що відбулося в Домі. На тому святі зібрано 43 дол. і 21 центів, а зложили їх такі громадяни: М. Партика 10 долярів, Віктор Мегаль 3 дол., Б. Пелехович, Степан Куропась, Текля Кошинська, Роман Смук, Ю. Любезний, Гринь Сенів по 2 доляри, Ю. Куць, П. Пинило, М. Семків, М. Барак, М. Булка, Д. Гой, [illegible] Іохо, М. Микитин, О. Забитко, М. Кульнак, Катерина Кущак, М. Попіль по 1 дол., а дрібними жертвами 6 дол. і 21 центів.

Крім цього з нагоди відходу до війська п. Миколи Батюка, секретаря 252-го відділу У. Н. Союзу, зібрано на вечірку в його честь 20 дол. і 25 центів. Зложили такі жертви: п. Микола Батюк 5 дол., а пп. Ф. Васильовський, Т. Шпікула, Іван Барабаш, В. Любас, Д. Дякун, Г. Дацьків, Г. Дзявроник, Іван Сливка, Осип Лоханський, Теодор Колісник, Микола Ференц, Гриць Явний, Данило Шостак, Гриць Сенів по 1 дол. Дрібними: 1 дол. і 25 центів.

ПОСВЯТОЧНІ КЛОПОТИ КРАМНИЦЬ.

НЮ ЙОРК. — Великі департаментові крамниці мають знов чимало посвяточних клопотів: люди кинулись масово до крамниць, щоби виміняти подарунки, одержані підчас свят. Виміна подарунків відома лише в тій „поганій", капіталістичній системі, котра мусить рахуватись з волею та смаком людей. Також лише в тій „поганій" системі люди такі вередливі і відкидають краватку, сорочку, чи іншу річ, тому лише, що вона своїм кольором не підходить їм під смак.

ОБМЕЖЕННЯ ВИРОБУ ПАРАСОЛЬ.

НЮ ЙОРК. — Дотичні власти радять людям, щоб не викидали своїх старих парасоль, коли ті ще не дуже знищені. Бо готові в один слітний день опинитись зовсім без парасолі. Фабрикам виробу парасоль тепер видано інструкції, щоб вони не розводились дуже над ріжними родами парасоль, бо це витрачує час, труд і матеріял. Хай виробляють лише три роди парасоль і це на час війни вистарчить.

КОРДЕЛ ГОЛ ОДОБРЮЄ ВИБІР ҐЕН. ЖІРОДА.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту, Кордел Гол,, заявив, що вибір ґен. Жірода, як наступника замордованого адмірала Дарляна, є дуже щасливий. Ґен. Жіро це велика фіґура і не сплямлена ніякими спекуляціями. Вона зуміє обєднати всіх французів і спрямувати їх енерґію до визволення Франції.

Роберт Нейтан

СВІТ ПО ВІЙНІ ПОВИНЕН БУТИ КРАЩИЙ І ЛІПШИЙ

Між нами є багато людей, що роздумуючи над тим, як мав би виглядати світ після війни, приходять до надто песимістичного заключення. Є це серед простолюддя й серед інтеліґенції. Нераз бачите, що людина розумна, освічена, бувала, а як зачне говорити про будуччину, то представляє її в незвичайно чорнім світлі. Бояться, наприклад, люди, що як скінчиться війна, то наступить велика депресія. Для конструктивного плянування будуччини нічо не є таке шкідливе як страх перед тим, що все може завалитись. Цікаво, що коли ви запитаєте чоловіка, чому саме він думає, що по війні наступлять тяжкі часи, то він не може дати вам на це тіякої відповіди. Хто думає, що як скінчиться війна, фабрики будуть стояти замкнені, а міліони людей ходитимуть без роботи, той цілком не вірить в демократичну систему самоврядування. Чейже люди змагають до ліпшого способу життя, а не до гіршого і потраплять дати собі раду в найбільш скрутному положенню.

Страх перед депресією є цілком неоправданий. Хочби тому, що доки на світі є попит на наші продукти, доти не маємо потреби боятись того, що фабрики будуть позамикані. В часи війни ми мусимо працювати більше годин і виробляти більше воєнного знаряддя. Потреба скінчиться аж тоді, як ворог буде поконаний. А як перестанемо виробляти воєнне знаряддя, то будемо виробляти щось інше. Маймо на увазі те, що надпродукції не може бути доти, доки кожна людина не буде мати в одинаковій мірі все те, що має інша. Придивіться життю в бідних кварталах американських великих міст, а переконаєтесь, скільки потрібних річей люди там моглиб ужити. А як вони ще їх не мають, то що тут говорити про надвижку продукції? А скільки то країн на світі досягнуло такого життєвого стандарду як Америка? Чим скорше ми собі усвідомимо, що основними мотивами господарської активности є не гроші і довги, а продукція на задоволення потреб, тим скорше перестанемо балакати за депресію.

Як скінчиться війна, то нам буде треба змагати до кращого ужитку природніх багатств для добра всіх. Життєвий стандарт мусить бути піднесений. Війни і депресії не повинні мати місця. Вони мусять счезнути з лиця землі раз навсе. Якби між державами було порозуміння відносно економічної діяльности і якби окремі краї більш уважали на внутрішню господарку в себе дома, то є підстави вірити, що не тільки можнаб уникнути безробіття, але й життєвий стандарт міг би піднестись. Загрозу війни також можнаб оминути, якби господарча система була наперед добре продумана. Ми в Злучених Державах мусимо дбати на те, щоби люди мали працю. Відповідальність за це лежить на плечах вибраного народом демократичного правительства. Коли ми стараємось за те, щоби загально люди мали заняття і не терпіли голоду, то це ще не значить перебрання урядом фабричних заводів і контроля продукції, рівна плата за роботу, чи прикази, що робити, а чого ні. Все те можнаб зробити при найменшій співпраці уряду при виробленню пляну економічної діяльности на те, щоби люди мали де працювати і не ходили голодні.

Деякі люди думають, що цього не можна доконати, бо вони бояться, що як уряд братиме участь у виробльованю господарських плянів, то тим вбє ініціятиву і знищить систему вільного підприємства. Але такі думки є мильні. Я гадаю, що як правительство братиме участь в плянуванню господарчої системи, то це не пошкодить вільним підприємствам, а навпаки, їм поможе.

Якщо ми потрапимо добре розвязати господарське питання в себе дома, то цим не лиш дамо підстави розумній міжнародній господарській політиці, але станемо взірцем для інших країв. Не забуваймо за те, що міжнародна політика залежить від внутрішної політики кожного краю. Як в даній країні панує безпорядок, то в міжнародніх відносинах на неї ніхто не оглядається. Розуміється, що в кожній країні не може бути одна й та сама система, бо це річ неможлива, але можнаб договоритись до того, щоби виробити якісь загальні основи міжнародної господарки й усунути непотрібні тертя. Хто цього не хоче розуміти, то він також не буде розуміти реальної міжнародної політики.

Америка, завдяки великим ресурсам, має велику повагу в світі. Вона через те має й обовязки зглядом іншиж держав і може відіграти поважну ролю в повоєннім світі. Тому вона не може дивитись на те, що робиться на світі — безінтересовно. Не може також ставитись до світових подій з чисто еґоїстичного боку. Як американці зрозуміють те, що нині народи залежать один від одного і повинні з собою спільно жити, то будуть старатися розвинути з іншими краями розумні звязки.

Злучені Держави повинні відіграти позитивну ролю в справі розвитку міжнародної торговлі. Ми мусимо допомогти нерозвиненим індустріяльно краям машинерією і підшукуванням ринків збуту для їх товарів. Мусимо також створити орґанізацію, якаб тримала в світі порядок. Мусимо уважати, щоби по війні на світі запанувала така сама економічна і політична свобода, яка є в Злучених Державах. Якщо будемо придержуватись цих засад, то причинимось до того, що повоєнний світ буде кращий і ліпший, та що нам також в нім буде краще і ліпше жити. Я свято переконаний, що все те можна зробити.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФИЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Клюб Воєнних Матерей і Жінок.

Заходами Окружної Ради С. У. А. засновано Клюб Воєнних Матерей і Жінок. Хоч він існує тільки кілька місяців, а зробив уже дуже гарну працю. В місяцях жовтні і грудні вислано близько сто святочних пакунків з гарними дарунками і бажаннями для українських хлопців за морем і тут по кемпах, що є у збройних силах Америки. Вислано також святочні дарунки і для тих наших вояків, які вже не мають матерей. Тепер ці наші вояки присилають до нашого Клюбу дуже гарні подяки,, висказуючи, яку то приємність вони мали, як одержали дарунки від Воєнних Матерей. Тепер будем старатися, щоб і надалі не забувати за наших любих вояків і вислати дарунки для них і на Великодні Свята.

На ту ціль Клюб Воєнних Матерей рішив уладити картяну забаву в неділю 27. грудня в долішній салі Товариства Горожан, яку дістали ми даром. Добровільні жертви на закупно святочних дарунків зложили в долярах досі такі товариства: Тов. Горожанок 41 від. С. У. А. 10, Тов. Ольги Басараб 48 від. С. У. А. 10, Тов. Дочки України 42 від. С. У. А. 10, Союз Українок на Савт Филядельфії 5, Горожанський Клюб на Савт Филядельфії 10, Українська Громада при 23 Бравн вул. 10, Тов. Мир 6.

Клюб Воєнних Матерей і Жінок сердечно дякує всім тим Товариствам, що причинилися своїми жертвами до закупна дарунків для наших синів і чоловіків, що пішли боронити наш край перед ворогами.

Оксана Стасюк, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу). 18)

11. Українська наука — продовження.

Наукове Товариство принятим в цілому науковому світі звичаєм стояло теж в обміні своїми виданнями майже зі всіми університетами, академіями наук в Европі та найважнішими науковими установами в Америці, Азії та Африці. Висилаючи безплатно їм свої видання, діставала бібліотека товариства від них сотки томів наукових праць на всіх мовах, що сильно збагачували бібліотеку товариства та уможливляли українським науковцям тримати руку на живчику всесвітнього наукового життя. Біля 250 примірників кожного видання товариства висилалося на весь світ в обмін.

Для американських земляків буде інтересно знати, з якими американськими науковими установами стояло Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, неофіціяльна академія наук Західної України, в обміні своїми науковими виданнями. В Злучених Державах 15 наукових установ стояли в контакті з українською львівською науковою установою, в Канаді 2, а ними були:

Ann Arbor: University of Michigan,
Ann Arbor: Michigan Academy of Science, Arts and Letters,
Berkeley (California): University of California,
Boston: American Academy of Arts and Sciences,
Boulder: University of Colorado,
Cambridge (Massachusetts): Massachusetts Institute of Technology,
Cambridge (Massachusetts): Peabody Museum of Archeology and Ethnology,
Columbus: The Ohio State University,
Denver: Colorado Scientific Society,
Granville (Ohio): Denison University
Madison: Wisconsin Academy of Sciences, Aart and Letters,
New Haven: Yale University,
New York: New York Academy of Sciences,
New York: The New York Public Library,
New York: The World Calendar Association,
Philadelphia: Academy of Natural Sciences,
Philadelphia: American Philosophical Society,
Saint Louis: Academy of Science,
Washington: National Academy of Sciences,
Washington: Bureau of American Ethnology,
Washington: United States National Museum.

З канадійських:

Halifax: Nova Scotian Institute of Sciences,
Toronto: Royal Canadian Institute.

По цілому світу 227 наукових установ або наукових видавництв стояли в обміні з західно-українським науковим товариством. Колиж узглянимо, що до бібліотеки товариства приходили 302 періодичні письма писані українською мовою (Злуч. Держави — 21, Канада 15, Південна Америка 8) будемо мати образ великого культурного руху в бібліотеці тої західно-української наукової установи.

Історично-культурний музей не тільки значно розбудовано, але виділено теж памятки нової української історії в окремий Музей Военних Памяток і тим способом повстав у Львові на ділі Музей Визвольної Боротьби.

Велику активність виказали теж українські науковці природники під проводом голови природничо-математичної секції д-р В. Левицького та секретаря проф. д-ра Ю. Полянського; задля їх жертвенности повстає новий Природничий Музей.

Під опіку наукового товариства зглядно його природничої секції перейшов перший на Західній Україні природничий заповідник (резерват) в Горганах, фундований митрополитом Шептицьким. Був це свого роду національний парк з первісною вигибаючою вже рістнею та звіриною диких Карпат.

Після зліквідування Української Галицької Армії вдалось вратувати перед поляками поважну скількість лікарських інструментів та уряджень хемічних лабораторій. Цей збір доповнюваний доцільно за часів істнування Тайного Українського Університету у Львові (1920-1924), став основою до заложення Бактеріольоґічного Інституту НТШ, який спершу служив українському університетови, а згодом став поважною в цілому Львові, знаною медично-дослідною установою.

Наукова праця в товаристві за останніх двацять літ змінила свій характер в порівнанні з першим довоєнним періодом за часів президентури проф. Грушевського. З браку фондів, якими міг розпоряджати давний президент (біля 40 тисяч долярів) треба було обмежити печатання грубих томів праць та джерел, а працю зосередити по комісіях та інститутах, видаючи тільки бюлетини праць або застосовуючи до видаваних повних праць дуже гострий ценcус щодо оригінальности та джерельности. З тої теж причини на зовні праця Наукового Товариства ім. Шевченка виглядала менш імпозантна, натомісць внутрі товариства притягнуло до праці десятки молодих спосібних людей, вихованків польського державного університету у Львові, приучуючи їх набуту наукову рутину та знання на чужім університеті обернути на досліди над рідною наукою-історією, літературою, мистецтвом, археольоґією то що. Ціль не допустити, щоб науковий молодняк розгубився серед чужих, але щоб заховався для потреб українського народу та його майбутньої держави. Це характеризувало зрештою ціле українське національне життя під Польщею: перетривати, зберегти всі цінности народу від його фізичної субстанції, себто від рядових одиниць, починаючи, кінчаючи на наукових робітниках, мозку нації, щоб у близькій майбутности стати з приготованим матеріялом людським до будови власної держави. Великанське спустошення одначе заподіяла дволітна окупація Західної України червоними.

Наукове Товариство ім. Шевченка складалося з трьох секцій, подібно як первісно київська академія наук — із секції історично-фільософічної, фільольоґічної та математично-природничої. Членами секцій були науковці іменовані таки самою секцією за свою наукову працю. Дійсне членство в Науковому Товаристві ім. Шевченка вважалося за найвище наукове відзначення на Західній Україні.

При товаристві істнувала теж група звичайних членів, що своєю доволі високою річною вкладкою спомагали наукове товариство; їх права в товаристві були доволі обмежені.

При одиноких секціях істнували комісії для студій якоїсь спеціяльної науки. На приклад при історично-фільософічній секції були комісії права, мистецтва, музикольоґічна, археоґрафічна й інші. Головою комісії мусів бути все дійсний член, натомісць на співробітників притягалося молодші науково надійні сили.

Ніяка наукова праця не могла бути печатана в виданнях товариства, як що не перейшла основної оцінки відповідної секції. Навіть працю старшого науковця мусів переглянути та на повнім засіданні дійсних членів секції зреферувати другий дійсний член. По основній дискусії ухвалювано працю друкувати у виданнях товариства чи ні.

Так само доволі риґористично відбувався вибір нових дійсних членів. Він міг відбуватися тільки на засіданні, де було наперед зазначено, що вибір нових членів буде відбуватися. Кожний дійсний член секції мав право класти пропозицію. Пропонованих кандидатів в члени передавали до зреферування одному із членів секції на наступне засідання. Предметом реферату мала бути наукова детеперішна праця кандидата виявлена в печатаних працях, при чім принайменше одна праця мусіла бути почaтана в виданнях товариства; прослідкувано теж його національно - громадську чесність та характерність. Обраних секціями членів затверджувала Головна Управа товариства, при чім не мала вже права входити в наукові кваліфікації кандидата, а тільки в його громадянську вартість.

Наукове Товариство ім. Шевченка іменувало теж дійсними членами не тільки українців, але також чужинців за їх визначні наукові зослуги та прихильність до української культури. Загальне число дійсних членів чужинців ріжних народів світа було доволі значне, бо біля 30%. Споміж американських вчених дійсними членами західно-української наукової установи були ось такі вчені: проф. Степан Тимошенко, Стенфорд Юніверсити, Каліфорнія, та проф. Альберт Айнштайн.

Кромі науково - дослідчої праці над українською культурою та над українською землею спадав на Наукове Товариство ім. Шевченка також обовязок репрезентувати українську науку заграницею на міжнародних наукових зіздах. Як сказано — до року 1928 головним репрезентантом української науки заграницею була київська академія наук, тоді звичайно представники зі Західної України долучувалися до представників академії та творили одно всеукраїнське наукове представництво. По р. 1930, з огляду на розгром академії, та згодом по зведенні її до ролі комуністичного агітаційного центра, представництво української науки назовні перейшло знов на львівське наукове товариство, яке ставало з звичайно організаційним центром у репрезентованні української науки не тільки зі Західної України, але також з еміграції.

За цілий час польського володіння приходилося нашій установі сповняти ту ролю біля 12 разів; часто та участь була активна з рефератами Одначе й цей культурно-національний обовязок приходилося товариству сповняти серед невимовно важких обставин, бо польський уряд, особливо по пацифікації, себто по р. 1930, жадав, щоб українські науковці виїзджаючи за кордон виступали як частина наукової репрезентації польської держави. В противному випадку відмовлювано пашпортів та роблено інші труднощі. Репрезентанти української науки виходили з того заложення, що наука є недержавна, тільки національна, і кожна нація має право сама себе представляти. Багато приходилося товариству поборювати труднощів з боку ворогів української науки, що рівно печаливо дбали про це, щоб світ нічого не почув про істнування української науки, найкращого виразника культурної самостійности нації. Якщо санаційний польський уряд раз то другий йшов на уступки, то тільки зогляду на опінію заграниці, з огляду на опінію серед наукових кол, щоби не давати перед заграницею доказу, що українська культура є гноблена. На тій точці поляки все були дуже вразливі, щоб перед світом уходити за свободолюбну націю.

СЕНАТОР БЕНЕТ ЧЕМП КЛАРК, котрий думає починати нову кампанію за ухвалення закона про сплачування податку ратами.

"Every dime and dollar not vitally needed for absolute necessities should go into WAR BONDS and STAMPS to add to the striking power of our armed forces." —FRANKLIN D. ROOSEVELT, President of the United States.

* * *

Think War! Act War! Buy WAR SAVINGS BONDS—at least 10% of your pay every payday!

ЗБИРАЮТЬ ОСТАНКИ ВІДПАДКІВ ЗАЛІЗА.

БЕРН (Швайцарія). — По всій Німеччині як і по краях, що є під німецькою окупацією, повела націстівська влада велику акцію за збіркою старого заліза. Кажуть, що німці вже позабирали з окупованих ними країв все залізо, де яке не булоб. Найбільше шукають за міддю, цинком, циною та алюмінум.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. — Річні збори Тов. ім Івана Франка, від. 334, відбудуться в У. Н. Домі 1. січня, в годині 2. пополудні. Просимо всіх членів прийти на збори, бо буде справоздання за цілий рік і вибір уряду на наступний рік. — За уряд: Н. Задерецький, предс.; С. Морозович, секр.-кав.; І. Жук, рек. секр.

ВІЛМІНГТОН, ДЕЛ. — Річні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 247, відбудуться в пятницю, 1. січня 1943, в год. 7. ввечір, в парохіяльній гали, 623 S. Heald St. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів прийти хоч раз на рік і вислухати справоздання цілого комітету. Просимо членів, котрі закупили военні бонди, подати секретареві на яку суму їх купили, бо цего жадає гол. уряд У. Н. Союзу. Просимо вписувати своїх дітей і знайомих до У. Н. Союзу. — За уряд: М. Марцінишин, предс.; Н. Гурний, кас.; П. Сас, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Річні збори Тов. Запорозька Січ, від. 342, відбудуться в пятницю, 1. січня 1943, в годині 10. рано, в галі церковній. Просимо всіх членів зійтись на ці збори. Буде справоздання уряду і контролі з діловодства за 1942 рік та вибір уряду на 1943 рік. Довгуючі члени мають вирівнати свій довг за минулий рік. Кожний член, що прийде на збори, щоби приніс зі собою карточку виписану за яку суму закупив военних бондів дотепер. Цего потрібно У. Н. Союзові. — І. Савчак, предс.; К. Миньо, кас.; І. Маркович, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Укр. Тов. Січ, від. 39, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що **Річні збори** відбудуться в суботу, 2. січня 1943, в годині 7. ввечір, в сали У. Н. Дому. На цих зборах буде зданий фін. звіт за місяць грудень та читання протоколу. Відтак наступить річне справоздання та звіт контр. комісії, вибір нового уряду на 1943 рік. Є інші важні справи до полагодження. Обовязком члена є хоч раз на рік прийти на збори і привести зо собою нового кандидата, котрих будемо приймати до Тов. і до У. Н. Союзу без вступного. Неявившіся урядники та члени будуть карані згідно зо статутом. — За уряд: Я. Трач, предс.; І. Лесюк, фін. секр.; А. Кудлик, кас.; І. Каменюк, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Річні збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в пятницю, 1. січня 1943, в годині 1. пополудні. Просимо всіх членів і члениць прийти на збори, бо буде звіт уряду і контр. комісії. Пригадуємо, щоби кожний член зрахував собі, скільки купив бондів 1942 року; це треба для Тов. Сокіл і У. Н. Союзу. Хто довгує, може вирівнати свої вкладки перед зборами. Буде вибір уряду на 1943 рік, тому приявність кожного члена аонечна. — Семен Постолюк, предс.; Григорій Кісіль, фін. секр.; Т. Кальмук.

КЛІВЛЕНД, О. — Річні збори Бр. св. Вас. Великого, від. 364, відбудуться в пятницю, 1. січня 1943, точно в годині 1. пополудні, в Укр. Домі на Іст Сайд, 3161 Е. 93. Стріт. Обовязком кожного члена є бути на зборах, бо є важні справи до вирішення; буде справоздання фінансове і контролі за цілий рік, справа плачення місячної вкладки, вибір нового уряду на рік 1943, і інші. — Филип Ольховий, предс.; Лука Стахурський, рек. секр.; Стефан Кравчук, кас.; Іван Сподар, фін. секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Річні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 241, відбудуться в суботу, 2. січня 1943, в годині 4. пополудні, 74 Герес Еве. Урядники і контрольори здадуть звіт за 1942 рік. Буде вибір уряду на 1943 рік. Всі члени обовязково мають бути приявні на цих річних зборах; не явившийся член заплатить кару згідно зо статутом. Будемо приймати нових членів. Хто має діти хай приведе і запише до У. Н. Союзу. — Стефан Бардачевський, предс.; Станислав Щеньгор, кас.; Йосиф Ґалонишка, секр.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

В понеділок рано, 28. грудня 1942 року зістав забитий на залізниці Ірі в Джерзі Сити

ГРИГОРІЙ ШУСТИКЕВИЧ,

член Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270 У. Н. Союзу в Джерзі Ситі.

Покійний родився 1894 року в місті Угнові, повіт Рава Руська, Західна Україна. До У. Н. Союзу вступив в червні 1923 року. Полишив у смутку брата Андрія і сестру Катерину в старім краю.

Похоронні Богослуження відслужать: о. Декан Антін Лотович з Брукляна, Н. Й.; о. Ігумен М. Марків з Ню Йорку, Н. Й., і о. Сов. Володимир Лотович, місцевий парох, при участи дооколичних дякоучителів.

Похорон відбудеться в четвер, 31. грудня 1942, в 9. годині рано з похоронного заведення Г. Євусяка, 77 Morris St., Jersey City, до церкви св. Ап. Петра і Павла на розі Ґрін і Сусекс ул., а відтак на цвинтар Голи Крос в Арлінгтон.

Просимо членів, вільних від праці, взяти численну участь в похороні.

В. Й. П.! Н. Пігура, секр.

Дня 19. грудня 1942 помер у 45. році життя

ІВАН РЕШЕТИЛО,

член Тов. Дністер, від. 361 У. А. Союзу в Ню Йорку.

Покійний походив із села Угнів, повіт Рава Руська, Зах. Україна. До У. Н. Союзу вступив 1935 року. Полишив жену Анну і дві дочки: Павлину і Ірину. Похорон відбувся 22. грудня 1942.

В. Й. П.! П. Кучма.

ТАРЗАН, ч. 692. Перемога для найскоріших.

Тарзан був скоріший від ока пяного матроза. Скреґ вицілив до Тарзана, але заки він потиснув за язичок револьвера і вистрілив, Тарзан вже був на дереві.

По верхах дерев він скоро запустився далі в нетри, а опісля опинився на чистій поляні. Тепер він біг ногами. Та ось він натрапив на двох львів.

Тарзан звичайно міг перебігти льва. Але ці льви були менші ішвидші, від звичайних африканських львів. Бо лиш швидкі сотворіння могли тут прожити.

Тарзан біг з усіх сил і можливо, що був би забіг до безпечного місця, якщоб в тійже хвилині з іншого боку знов двох львів йому не заступило дороги.